

www.tek.fi

>työelämän lakitietoa

Sivut sisältävät jäsenten usein tarvitsemaa perustietoa työlainsäädännöstä.

Lakietopalvelu on tarkoitettu TEKin jäsenille. Palveluun pääsee sisään jäsenumerokyselyn kautta.

Tarvittaessa tarkempia tietoja saa liiton lakimiehiltä lakimies@tek.fi tai puh. (09) 229 121.

Vuorotteluvapaa – mahdollisuus sapattivapaan pitämiseen

Teksti: Juha Teerimäki

■ *Kukapa siitä ei haaveilisi, kolmen kuukauden kesälomasta tai mahdollisuudesta antautua opiskelemaan edes vuodeksi.*

Vuorotteluvapaalla voi toteuttaa monta unelmaa, jos vain työnantajan kanssa pääsee asiasta yksimielisyyteen ja työyhteisöön löytyy vapaan ajaksi työtön työllistettäväksi.

Elämisen sitämätönsä keveyttä Etelä-Amerikassa. Diplomi-insinööri Niina With vietti vuorotteluvapaansa reissuamalla maailmalla.

Vuorotteluvapaan tarkoituksena on edistää työntekijöiden työssä jaksamista mahdollistamalla määräaikaan töistä poissaolo. Toisaalta vuorotteluvapaalla on myös työllistämistarke. Työnantajan on palkattava työtön työnhakija vuorotteluvapaan ajaksi.

Vuorotteluvapaan aikana työntekijän työsuhte on lepotilassa. Työntekijä on vapautettu määräajaksi työsuhteeseensa kuuluvien työtehtävien suorittamisesta ja työnantaja on vapautettu omista työnantajan velvollisuuksistaan kuten palkan maksamisesta vuorotteluvapaalla olijalle.

Vuorotteluvapaan työntekijä voi käyttää haluamallaan tavalla, esimerkiksi opiskeluun, koulutukseen, kuntoutukseen, lasten hoitoon, harrastuksiin tai lepoon. Vuorotteluvapaan aikana ei kuitenkaan saa tehdä toista koko-aikatyötä tai harjoittaa päätoimista yritystoimintaa. Satunnais- ja

sivutöiden tekeminen on sen sijaan sallittua.

Vuorotteluvapaan ajalta työntekijälle maksetaan vuorottelukorvausta. Vuorotteluvapaata voivat pitää työntekijät, virkamiehet ja viranhaltijat.

Vuorotteluvapaalle sopimalla

Työntekijällä ei ole ehdotonta oikeutta vuorotteluvapaaseen, vaan vapaan pitäminen edellyttää asiasta sopimista työnantajan kanssa. Vuorottelusopimus on tehtävä kirjallisesti. Tässä sopimuksessa työnantaja myös sitoutuu palkkaamaan työvoimatoimistossa työtömänä työnhakijana olevan henkilön.

Sopimusmalleja saa työvoimatoimistoista ja omasta työttömyyskassasta.

Vuorotteluvapaakeilua on jatkettu määräajaksi. Uuden lain mukaan vuorotteluvapaata koskeva sopimus on tehtävä ennen 31.12.2007 ja vuorotteluvapaa pitää pitää 31.12.2008 mennessä.

Edellytyksenä vähintään kymmenen vuoden työhistoria

Vuorotteluvapaalle voi jäädä koko-aikatyöntekijä ja työntekijä, jonka työaika on yli 75 prosenttia alan kokoaikaisen työntekijän työajasta ja jos työntekijän palvelussuhde työnantajaan on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään vuoden välittömästi ennen vuorotteluvapaan aloittamista.

Tähän vuoden ajanjaksoon voi sisältyä yhteensä enintään 30 päivän palkaton poissaolo. Tällöin työntekijän on tullut olla viimeis-

ten 13 kuukauden aikana työssä saman työnantajan palveluksessa vähintään 12 kuukautta.

Sairaudesta ja tapaturmasta johtuva poissaolo rinnastetaan vuoden työssäoloa laskettaessa työssäoloon.

Lisäksi edellytetään, että vuorotteluvapaalle pääsevällä työntekijällä tulee olla työeläkelakien mukaista työssäoloa vähintään kymmenen vuotta. Tällöin työssäoloa lasketaan kaikki aikaisempi työ- tai virkasuhteesta ja yrittäjänä tehty työ.

Työssäoloon rinnastetaan myös

perhevapaat ja asevelvollisuusai-
ka. Ajasta enintään neljännes voi
olla viimeksi mainittua aikaa.

Vapaalle 90–359 kalenteripäiväksi

Vuorotteluvapaan pituus on oltava
vähintään 90 ja enintään 359 ka-
lenteripäivää. Vapaan voi sopia pi-
dettäväksi myös useammassa jak-
sossa, kunhan kunkin jakson pi-
tuus on vähintään 90 päivää. Vuorotteluvapaan jaksottamisesta
on yleensä sovittava ennalta.

Erityisestä syystä siitä voi kui-
tenkin sopia myöhemminkin, esi-
merkiksi koulutusjärjestelyihin
tai muuttuneeseen elämäntilan-
teeseen liittyvien syiden vuoksi.
Jotta työntekijä pääsisi uudelleen
vuorotteluvapaalle, tulee hänellä
olla uutta työhistoriaa vähintään
viisi vuotta edellisen vuorottelu-
vapaan päättymisen jälkeen.

Työttömän palkkaaminen vapaan ajaksi

Vuorotteluvapaan ajaksi työnan-
tajan on palkattava työvoimatoi-
mistossa työttömänä työnhakijana
oleva henkilö, jonka ei tarvitse olla
työvoimatoimiston osoittama. Työ-
tön on palkattava kokoaikatyöhön,
jossa työaika on vähintään vuoro-
teluvapaalle jäävän työntekijän
työajan pituinen.

Työtöntä ei tarvitse palkata sa-
moihiin tehtäviin, joita vapaalle
siirtyvä on hoitanut.

Korvausta saa 70 tai 80 prosenttia työttömyyspäivärahasta

Vuorotteluvapaan ajalta makset-
tava vuorottelukorvaus on 70 pro-
senttia siitä työttömyyspäivärahas-
ta, johon työntekijällä olisi oikeus
työttömäksi jäädessään. Jos kui-
tenkin työntekijällä on vuorottelu-
vapaan alkaessa vähintään 25 vuo-
den työhistoria, on vuorottelukor-
vaus 80 prosenttia edellä mainitus-
ta työttömyyskorvauksesta. Vuoro-
telukorvausta laskettaessa lapsiko-
rotuksia ei oteta huomioon.

Korvaus on veronalaista tuloa.
Luontoisetujen jatkumisesta vuoro-
teluvapaan aikana voidaan so-
pia työnantajan kanssa, jolloin ne
vaikuttavat vuorottelukorvauksen
määrään vähentävästi.

Vuorottelukorvausta vähentä-
vät myös muut vapaan aikana saa-
dut ansiotulot. Tällöin korvauksen
perusteeksi tulee ns soviteltu päi-
väraha. Tämä tarkoittaa sitä, että
vuorottelukorvauksesta vähenne-
tään 50 prosenttia saaduista an-
siotuloista.

Vuorottelukorvauksen hakeminen

Työnantajan on toimitettava työ-
voimatoimistolle ennen vapaan
alkamista alkuperäinen vuoro-
telusopimus ja luotettava selvitys
työttömän palkkaamisesta vapaan
ajaksi, mieluiten jäljennös työso-
pimuksesta.

Vapaalle jäävän työntekijän on
toimitettava ennen vapaan alka-
mista työvoimatoimistolle henki-
lötietonsa ja selvitys vapaan edel-
lytysten täyttymisestä. Korvausta
haetaan omasta työttömyyskassa-
sta tai KELAsta.

Hakemuksia saa työvoimatoi-
mistoista tai omasta työttömyys-
kassasta, liitteeksi tarvitaan palk-
katodistus vuoden ajalta ennen
vapaan alkamista sekä kopio vuoro-
teluvapaasopimuksesta. Vuoro-
telukorvauksen voi saada takautu-
vasti kolmelta kuukaudelta.

Vuorotteluvapaan vaikutusta
eläkekertymään käsitellään ohei-
sessa Eläketurvakeskuksen tiedot-
teen otteessa. □

Vuorotteluvapaa voi pienentää työeläkettä

■ Vuorotteluvapaa voi joissakin tapauksissa pienentää tu-
levaa työeläkettä. Asia kannattaa varmistaa omasta eläkelai-
toksesta hyvissä ajoin ennen vapaan alkua, neuvotaan Elä-
keturvakeskuksesta. Monet suunnittelevat parhaillaan loppu-
vuoden vuorotteluvapaita. Ensi vuoden työeläkeuudistus tuo
oman lisävärinsä harkintaan.

Työsuhteet katkaistaan eläketeknisesti uudistuksen ta-
kia kuluvan vuoden joulukuun viimeisenä päivänä. Tämän
vuoden ansiot jäävät mukaan nykyisen työsuhteen perus-
teella laskettavaan eläkkeen osaan, joka talletetaan ETK:n
rekistereihin odottamaan tulevia eläkevuosia. Jos tämän vuo-
den ansiot ovat vuorottelun tai jonkun muun palkattoman
vapaan takia tavallista pienemmät, se näkyy aikanaan myös
eläkkeen määrässä. Vuorotteluvapaata kannattaa pitää vähin-
tään kahdeksan kuukautta ja kokonaan vuoden 2004 puo-
lolla. Tällöin tämän vuoden ansiot jäävät riittävän pieniksi,
eikä niitä oteta huomioon eläkettä laskettaessa, neuvoo ETK.
Vuorottelu pitäisi pystyä siis aloittamaan viimeistään touko-
kuussa. Vuorottelulle aikovan on hyvä varmistaa etukäteen
vapaan vaikutukset työeläkkeen määrään. Ohjeita voi kysyä
omasta eläkelaitoksesta tai ETK:sta.

Eläkeuudistus muuttaa käytäntöä pysyvästi

Vuoden 2005 alussa voimaan tulevan eläkeuudistuksen myö-
tä vuorotteluvapaa vaikuttaa aina heikentävästi työeläkkeen-
seen. Eläke lasketaan uudistuksen jälkeen vuosiansioista eikä
työsuhteittain, kuten nykyisin. Kokonaisia työvuosia ei enää
voida jättää pois eläkkeen määrää laskettaessa kuten vielä tä-
nä vuonna. Tosin eläkettä heikentävän vaikutuksen voi kor-
vata jatkamalla työssä pitempään vanhuuseläkeiän muuttu-
essa joustavaksi ikävälillä 63–68 vuotta.

Vuorottelun aikana työeläkkeen laskennan peruste on
ensi vuodesta alkaen 75 prosenttia siitä ansiosta, josta vuo-
rottelukorvaus on laskettu. Tästä ansiosta työeläkettä karttuu
1,5 prosenttia vuotta kohti.

**Lisätiedot:
Eläketurvakeskuksen asiakasneuvonta,
puh. 010 751 4201**